

Úvod do biologie

1.r. PŘ 1/0/0

LÁTKOVÉ SLOŽENÍ ORGANISMŮ

Doc. RNDr. B. Rychnovský, CSc.

Kat. biologie PdF MU

Živá hmota – skladba ze sloučenin odlišného charakteru než hmota neživá. **Shodná prvková podstata**

Prvkové složení

v jednoduché formě, jednoduchých, ale i složitých sloučeninách.

Biogenní prvky – tj. prvky obsažené v živé hmotě – asi 60

A.1. Prvky ve větších množstvích:

O – 65 %, C – 21 %, H – 10 %, N – 3 %, Ca – 2%, P – 1 %

2. P. v malých množstvích: Cl, F, S, K, Na, Mg, (Al)

3. P. v nepatrných množstvích: Fe, Cu, Si, Mn, Zn, Br, B, Sr, Ti, Ba, F, Rb, Se, Mo, I, Hg, Ra)

4. P. ve stopách: As, Li, Pb, Sn, Co, Ni

B. Makroelementy (10^{-1} – 10^{-2}) (po Fe)

Mikroelementy (10^{-3} – 10^{-5}) (po I)

Ultramikroelementy ($<10^{-5}$) (Hg, Ra a další)

C. I. Invariabilní (ve všech živých organismech)

- a) makrobiogenní (1 – 60%) O,C,H,N,Ca,P
- b) oligobiogenní (0,05 – 1%) Mg,S,Cl,Na,K,Fe
- c) mikrobiogenní (<0,05%) Cu,Co,Zn,Mn,F,I,Mo

II. Variabilní (jen u některých skupin)

- a) mikroprvky Br,Si,B
- b) stopové prvky Li,As

D. Stálé prvky prvotní (1 – 60%) O,C,H,P (nepostradatelné)

- " " druhotné K,Na,Mg,Ca,Fe,S,Cl "
- " " mikrosložky (<0,05%) Cu,Mn,B,Si,F,I (ve všech formách)

Nestálé prvky druhotné (jen u některých, i více) Zn,Ti,V,Br

- " " mikrosložky (jen u některých) Li,Rb,Cs,Ag,Be,Sr,Ba,
Cd,Al,Ge,Sn,Pb,As,Cr,Mo,Co,Ni

Kontaminující He,Ar,Hg,Tl,Bi,Se,Au

Tab. 1: Průměrné prvkové složení suchozemských živočichů

Prvek	%	Prvek	%	Prvek	%	Prvek	%
O	70	Ca	$5 \cdot 10^{-1}$	Mn	$7 \cdot 10^{-3}$	F	$8 \cdot 10^{-5}$
C	18	N	3	B	1	Br	8
H	10	K	3	Sr	1	Rb	5
		Si	1,5	Ti	$8 \cdot 10^{-4}$	Se	5
		P	$7 \cdot 10^{-2}$	Zn	3	Ni	3
		Mg	5	Li	1	As	3
		S	4	Cu	1	Mo	2
		Cl	2	Ba	1	Co	1
		Na	2			I	1
		Al	2			Hg	$1 \cdot 10^{-7}$
		Fe	2			Ra	$1 \cdot 10^{-12}$

Tab. 2: Průměrné prvkové složení lidského organismu

Prvek	%	Prvek	%	Prvek	%	Prvek	%
O	65	P	0,8 – 1,1	Mn	$3 \cdot 10^{-4}$	Zn	stopy
C	18	K	$3,5 \cdot 10^{-1}$	Cu	1,5	F	"
H	10	S	2,5	I	$4 \cdot 10^{-5}$	Ni	"
N	3	Cl	1,5	Co	4		
Ca	1,6-2,2	Na	1,5				
		Mg	$5 \cdot 10^{-2}$				
		Fe	$4 \cdot 10^{-3}$				

Funkce:

OCHN – nepostradatelné

O oxidace, C řetězení, H energetické hospodaření, N složka bílkovin

Ca – regulátor enzymatické aktivity, metabolismus kostí

P – přenašeč energie, metabolismus cukrů

Cl – chloridy v tekutinách

F – zpevňující opornou soustavu

S – bílkoviny

K – vnitrobuněčná tekutina

Na – mimobuněčná tekutina

Mg – nervosvalová dráždivost

Fe – oxidační děje – dýchací barvivo

Cu – enzymy, dýchací barvivo

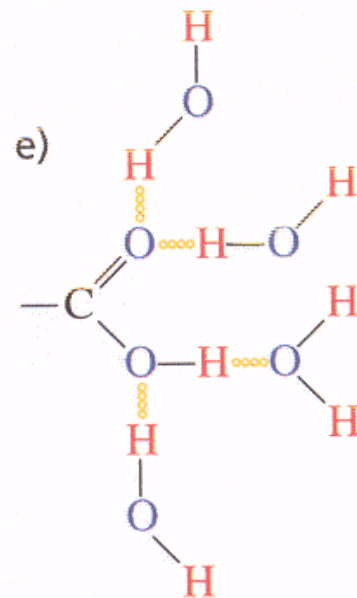
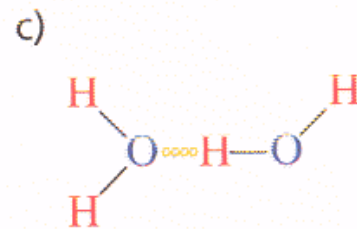
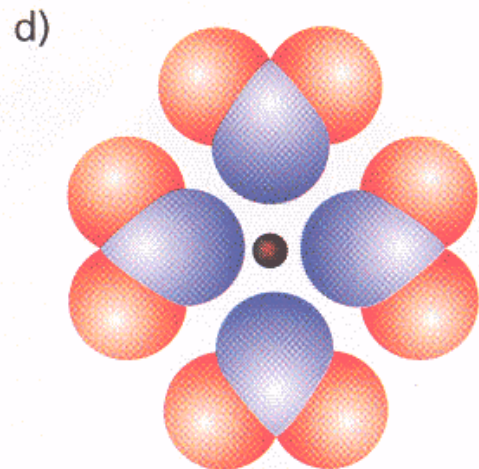
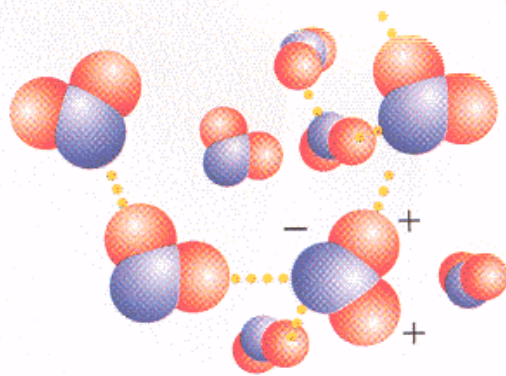
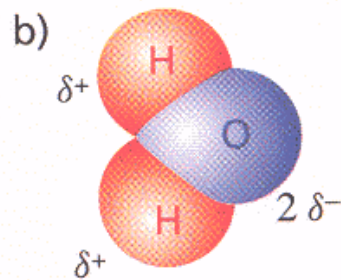
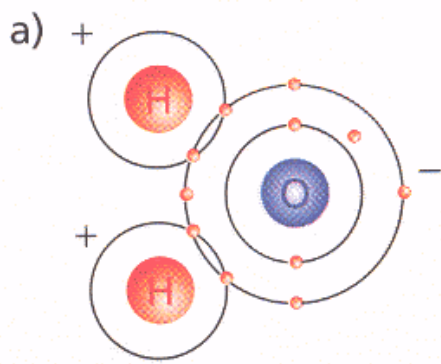
I – jodované tyroziny pro metabolismus

Br – inhibitor nervových procesů

Mn – aktivátor enzymů

Zn – inhibitor nukleotidáz

Co – krvetvorba, B12

Voda

**Základní substrát v živé hmotě.
Největší část těla organismů.**

- a) **Fylogenetickým vývojem se obsah vody snižuje**
- b) **Aktivní tkáně s větším obsahem vody**
- c) **Ontogenetickým vývojem se obsah vody snižuje**

Obr. 2.1 Polarita molekul vody a hydratace polárních částic: (a)(b) elektrická a geometrická asymetrie molekul vody (δ^+ a δ^- jsou přebytky kladného, resp. záporného náboje); (c) vodíková vazba mezi dvěma molekulami vody ( ) a model dynamických agregátů molekul vody v kapalném skupenství; (d) hydratace kationtu Mg^{2+} (uprostřed); (e) hydratace karboxylové skupiny $-COOH$ vznikem vodíkových vazeb s molekulami vody.

Funkce vody:

1. Rozpouštědlo, ionizace solí, zásad, kyselin, osmotické jevy
2. Disperzní fáze pro koloidy (bílkoviny, glykogén)
3. Reakce prostředí (koncentrace H^+ a OH^- iontů)
4. Termoregulace živočichů

Přísun vody x ztráty vody

Tab. 3: Podíl vody v některých živočišných organismech

Organismus	Obsah vody (%)
Chobotnice	Až 99(?)
Trepka, medúza	90
Dešťovka	88
Pstruh	84
Skokan	80
Rak	74
Myš	67
Člověk	60 – 70 (80)

Tab. 4: Obsah vody v orgánech, tkáních a tělesných tekutinách dospělého člověka

Orgán, tkáň, tekutina	Obsah vody (%)
Tuk	25 – 30
Kosti	16 – 46
Játra	70
Kůže	72
Mozek – bílá hmota	70
Mozek – šedá hmota	84
Svaly	76
Srdce	79
Vazivo	60 – 80
Plíce	79
Ledviny	82
Krev	83
Krevní plazma	92
Žluč	86
Mléko	89
Moč	95
Slina	99,4
Pot	99,5

Anorganické soli

- a) rozpustné
- b) nerozpustné

Organické látky

Základ: řetězce atomů C (otevřené, cyklické)

Uhlovodíky – C a H, nepolární látky,
nerozpustné ve vodě, rozpustné v organických rozpouštědlech

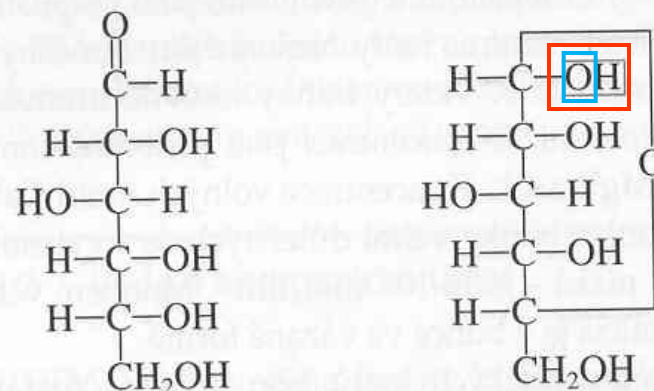
Polarita funkčních skupin – většina organických látek jedna a více funkčních skupin s polárními vlastnostmi (tj. schopnost tvorby vodíkových vazeb) nebo elektrolyticky disociovat.

Cukry – sacharidy

Přirozené organické látky, většinou rostlinného původu. Odvozeny z polyalkoholů dehydrogenací jedné alkoholické (hydroxylové –OH) skupiny v karboxylovou (=O). Chemické vlastnosti v důsledku mnoha –OH polárních hydroxylových skupin. Triózy až heptózy, aminocukry.

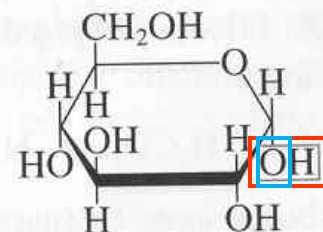
Monosacharidy, disacharidy, polysacharidy.

Jednoduché cukry (glycidy) – –OH na každém C + aldehydická nebo ketonická skupina. Tato tvoří s –OH na vzdálenějším konci poloacetalovou vazbu – vzniká 5-i (6-i)členný cyklus s O. Místo původní karbox(n)ylové skupiny poloacetalový hydroxyl.

aldehydová forma

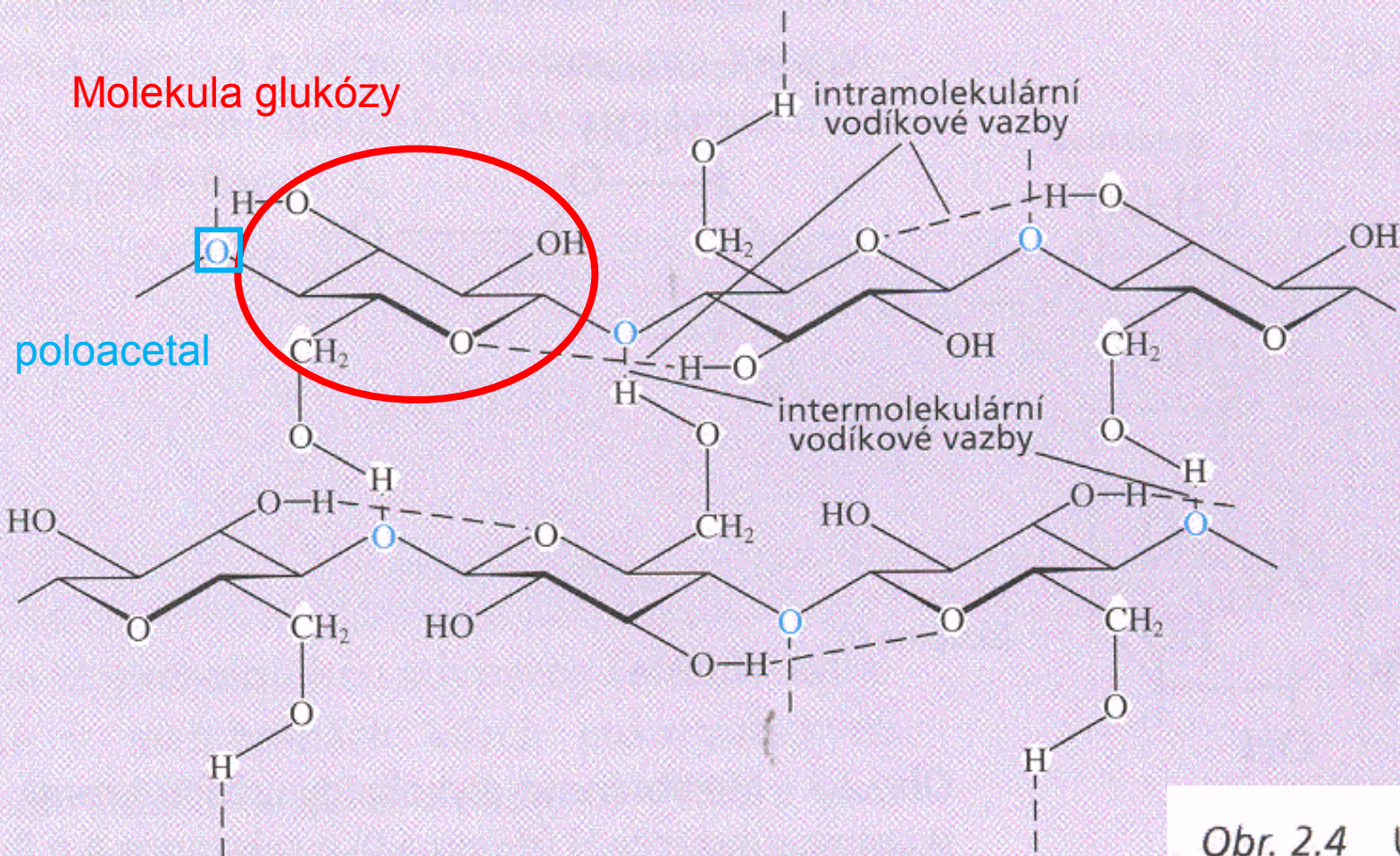
lineární vzorec
cyklická forma

prostorové uspořádání
(poloacetalový hydroxyl červeně)

glukóza

Molekula glukózy

Obr. 2.4 Úseky dvou paralelních molekul celulózy. Intramolekulární vodíkové vazby udržují přímost řetězce, intermolekulární drží řetězce pohromadě.

Složité cukry – kondenzace minimálně dvou a více molekul prostřednictvím reaktivního hydroxyly (poloacetalu)

Složené cukry – s necukernou složkou

Pohotovostní **zdroj energie**, málo stavební látky. Příklady živočišných cukrů: glukóza, galaktóza (laktóza), glukózamin (► chitin), glykogen, heparin.

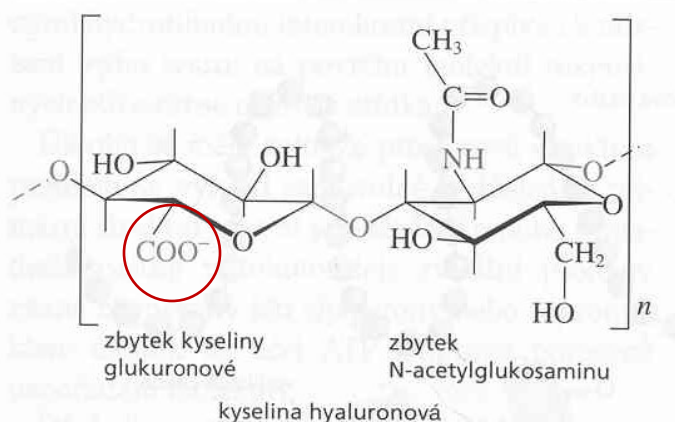
Glykosidy – kondenzace s necukernou složkou (aglykanem). Nestálost glykosidické vazby (v kyselém prostředí, enzymatické štěpení ...) i glukázami.

Oxidace na posledním C – karboxylové kyseliny – s vysokou polaritou **-COOH**.

Monokarboxylové kyseliny – slabé, soli hydrolyzovány, malé rovnovážné množství nedisociovaných molekul.

Di- a trikarboxylové kyseliny polárnější, v neutrálním roztoku se jako nedisociované nevyskytují.

Kyselina glukuronová

svojí vazbou na málo polární látky zvyšuje jejich rozpustnost ve vodě a tím vylučovatelnost.

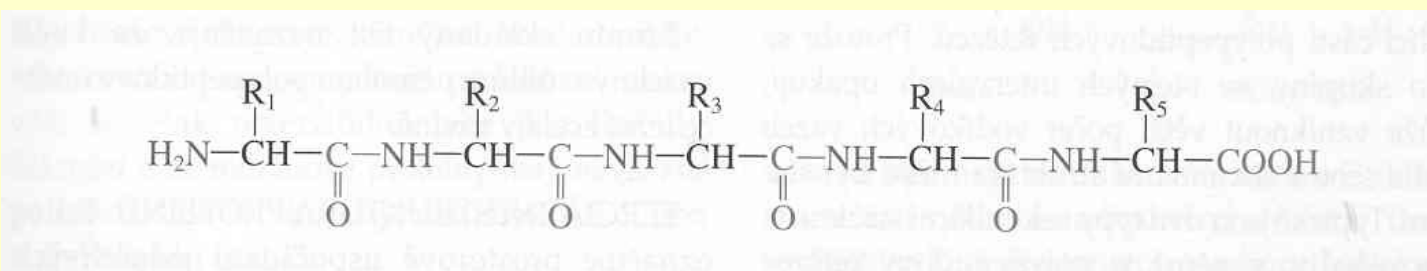
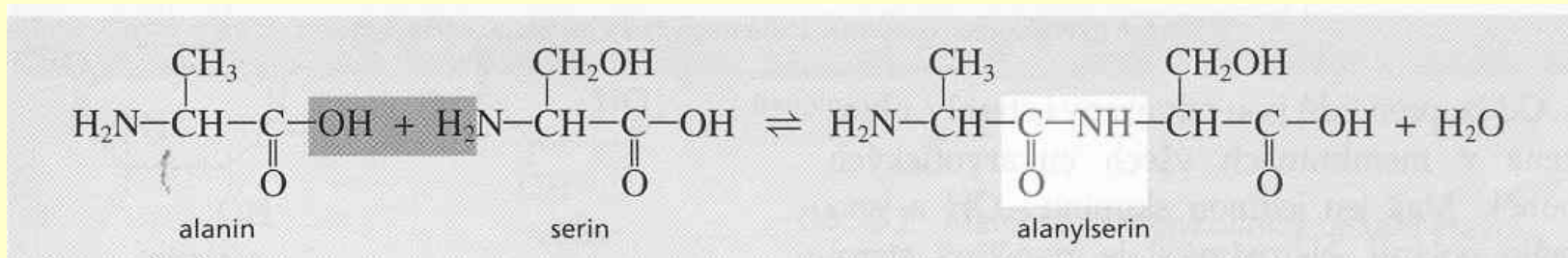
Aminokyseliny – proteiny – bílkoviny

jsou peptidy ze zbytků aminokyselin (Ak). Jejich vazba (peptidická v.) je spojení aminoskupiny (NH_2) a karboxylové skupiny ($-\text{COOH}$) tj. ($-\text{NH} - \text{COO}-$).

Řetěžením ztrácí tyto funkční skupiny význam a uplatňují se postranní řetězce s různými funkčními skupinami.

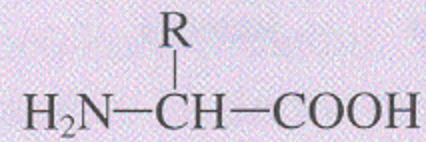
1 Ak (20) → **oligopeptidy** (<10 Ak-zbytků) → **polypeptidy** (10 – 100 Ak-zbytků) → **makropeptidy** = bílkoviny (>100 Ak-zbytků).

Stejně jako u polysacharidů jsou bílkoviny nepolární.

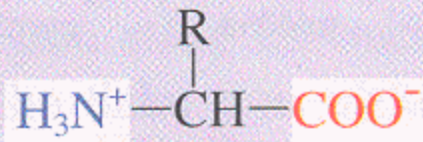

Protaminy (bazické polypeptidy s mnoho argininem v mlíčí).

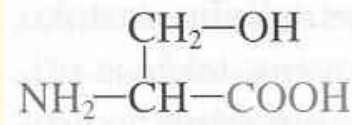
Peptidové hormony hypofýzy (ocytocin a vasopresin), slinivky břišní (insulin, glukagon). Antibiotika a jedy (penicilin aj., faloidin, amanitin)

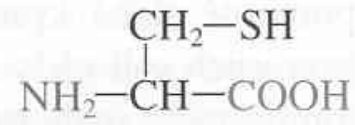
základní tvar

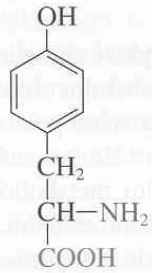
obojetný ion

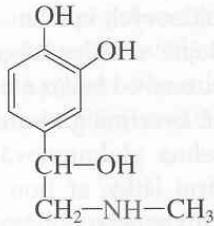
serin

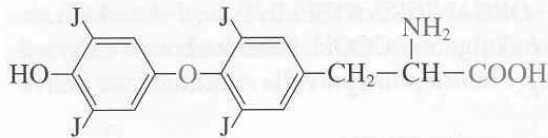
cystein

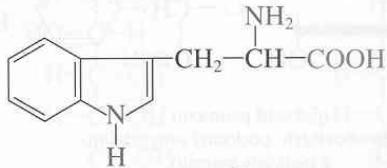
tyrozin

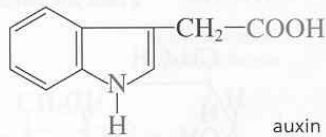
adrenalin

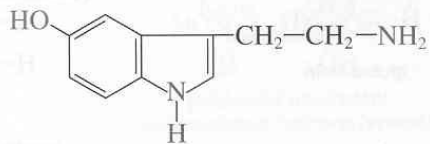
tyroxin (hormon štítné žlázy)

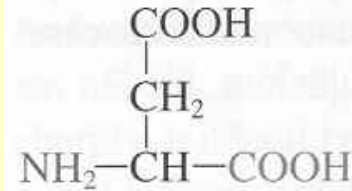
tryptofan

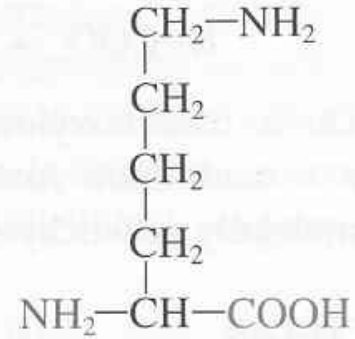
auxin

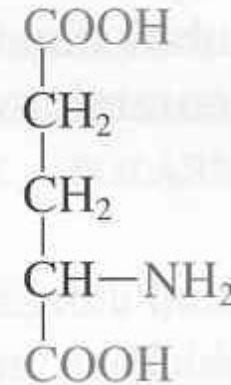
serotonin

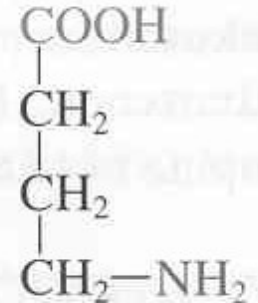
kyselina asparagová

lyzin

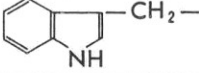

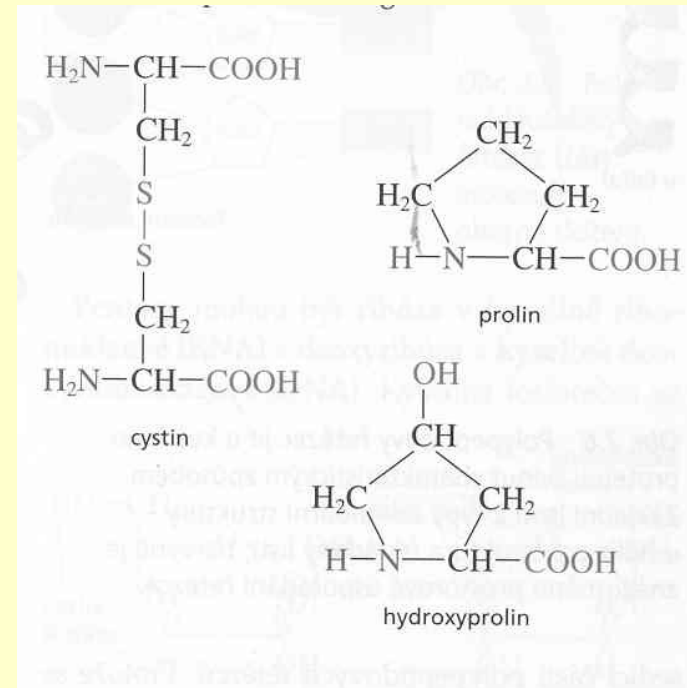
kyselina
glutamová

kyselina
 γ -aminomáselná

Tab. 5: Dělení aminokyselin

Název	Zkratka	R—	Typ
alanin	Ala	CH ₃ —	hydrofobní
leucin	Leu	$\begin{array}{l} \text{CH}_3 \\ \text{CH}_3 \end{array} \text{CH}-\text{CH}_2-$	
isoleucin	Ile	$\begin{array}{l} \text{CH}_3-\text{CH}_2 \\ \text{CH}_3 \end{array} \text{CH}-$	
valin	Val	$\begin{array}{l} \text{CH}_3 \\ \text{CH}_3 \end{array} \text{CH}-$	
prolin	Pro	$\begin{array}{l} \text{CH}_2-\text{CH}_2 \\ \text{CH}_2 \quad \text{CH}-\text{COOH} \\ \quad \quad \quad \text{NH} \end{array}$	
fenylalanin	Phe	 -CH ₂ —	
tryptofan	Trp	 -CH ₂ —	
methionin	Met	CH ₃ -S-CH ₂ -CH ₂ —	polární
glycin	Gly	H—	
serin	Ser	HO—CH ₂ —	
threonin	Thr	$\begin{array}{l} \text{CH}_3-\text{CH}- \\ \quad \quad \quad \text{OH} \end{array}$	
tyrosin	Tyr	HO- -CH ₂ —	
asparagin	Asn	$\begin{array}{l} \text{H}_2\text{N} \\ \quad \quad \quad \text{C}-\text{CH}_2- \\ \quad \quad \quad \text{O} \end{array}$	
glutamin	Gln	$\begin{array}{l} \text{H}_2\text{N} \\ \quad \quad \quad \text{C}-\text{CH}_2-\text{CH}_2- \\ \quad \quad \quad \text{O} \end{array}$	
cystein	Cys	HS—CH ₂ —	bazický
lysin	Lys	H ₂ N—CH ₂ —CH ₂ —CH ₂ —CH ₂ —	
arginin	Arg	$\begin{array}{l} \text{H}_2\text{N}-\text{C}-\text{NH}-\text{CH}_2-\text{CH}_2-\text{CH}_2- \\ \quad \quad \quad \text{NH} \end{array}$	
histidin	His	$\begin{array}{l} \text{CH}=\text{C}-\text{CH}_2- \\ \quad \quad \quad \text{N} \quad \quad \quad \text{NH} \\ \quad \quad \quad \text{N} \quad \quad \quad \text{CH} \end{array}$	kyselé
kyselina asparagová	Asp	HOOC—CH ₂ —	
kyselina glutamová	Glu	HOOC—CH ₂ —CH ₂ —	

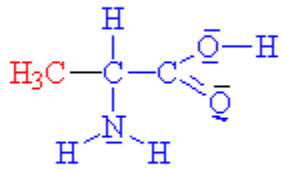
Esenciální (nepostradatelné) „lidské“ aminokyseliny:

Valin, leucin izo-, treonin, metionin, lyzin, arginin, tyrosin a tryptofan

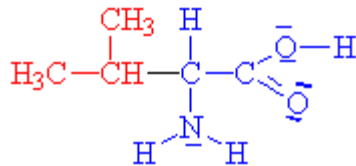
Aminokyseliny nepolární

alanin

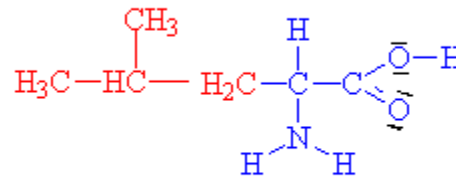
Ala A

valin

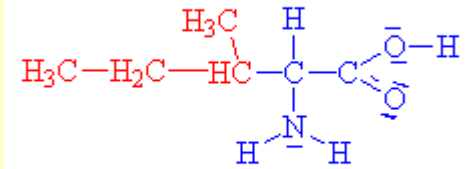
Val V

leucin

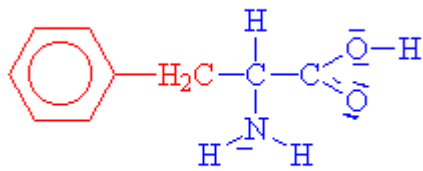
LEU L

isoleucin

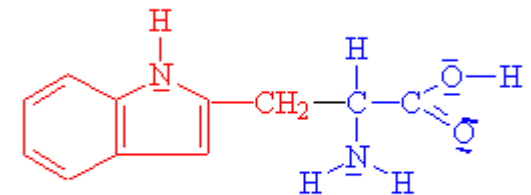
Ile I

fenylalanin

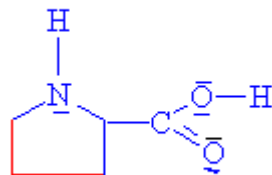
Phe F

tryptofan

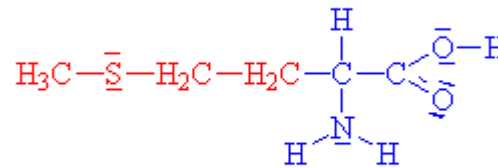
Trp W

prolin

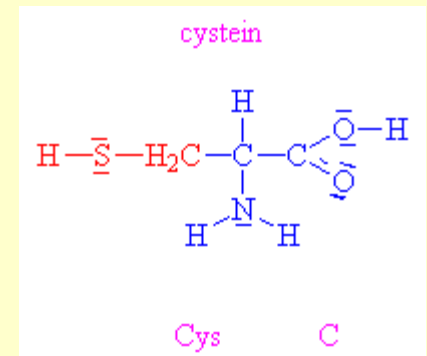
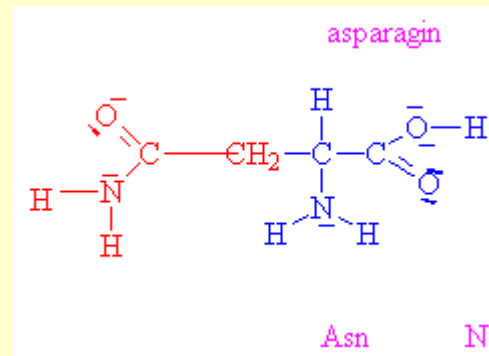
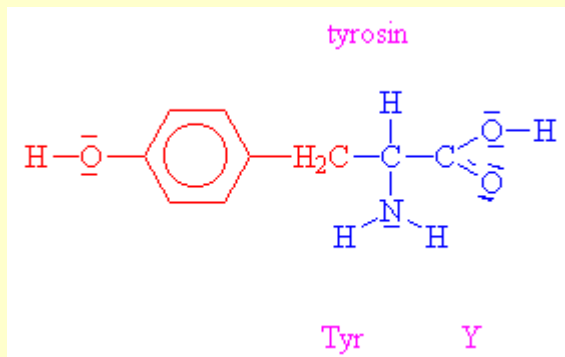
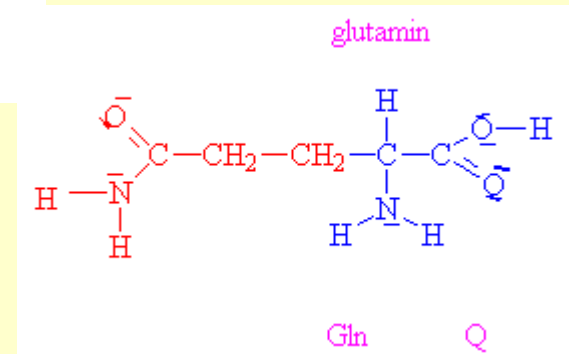
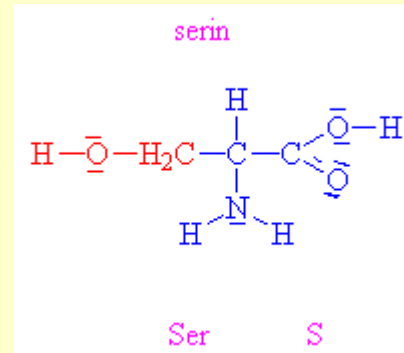
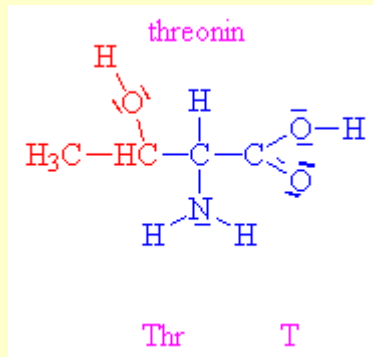
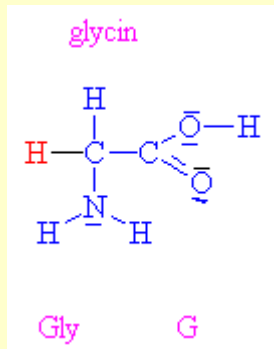
Pro P

methionin

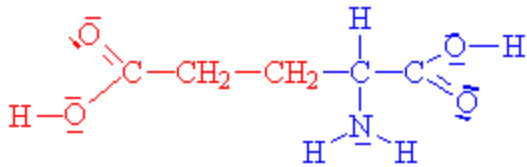
Met M

Aminokyseliny polární

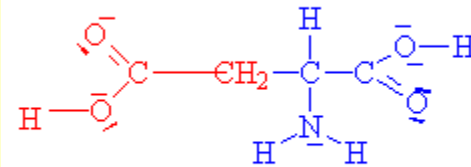
Aminokyseliny kyselé

kyselina glutamová

Glu E

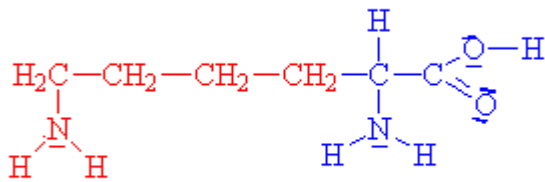
kyselina asparagová

Asp D

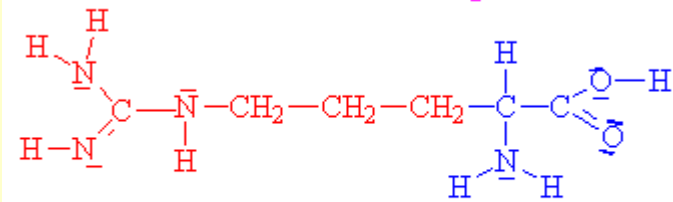
Aminokyseliny bazické

lysin

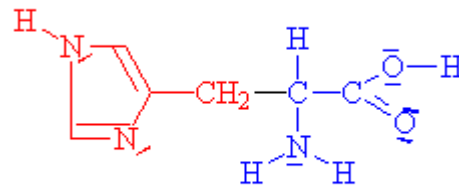
Lys K

arginin

Arg R

histidin

His H

Primární struktura proteinů – posloupnost aminokyselin (kódovaných Ak, tj. určených genetickým kódem) v polypeptidovém řetězci.

Nekódované (nestandardní) Ak vznikají dodatečnou změnou kódovaných, např. dva zbytky cysteinu se spojují disulfidickou vazbou na cystin, hydroxylace

Sekundární struktura proteinu – prostorové uspořádání peptidického řetězce udržované vodíkovými můstky mezi karboxylovou a amino-skupinou

&-helix šroubovice

B-struktura skládaného listu

Terciární struktura – prostorové uspořádání dílčích úseků udržovaná vodíkovými můstky, elektrostatickými silami postranních skupin, disulfidickými vazbami.

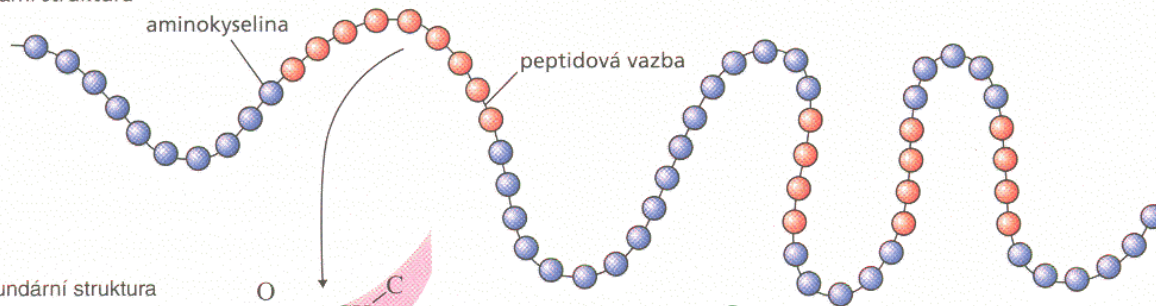
Význam: postranní řetězce nabývají jiné prostorové vztahy a vytváří ligandy, vazebná místa. Někdy **kvarterní struktura** – stavba bílkovinné molekuly (ov.vlna).

Denaturace proteinů – změna prostorové struktury se ztrátou vazebných případně katalytických vlastností tj. ztráta biologické aktivity). Vratná (mírná) versus nevratná denaturace. Přejít z vysoce uspořádaného stavu do stavu „náhodného“ klubka (snadnější štěpení)

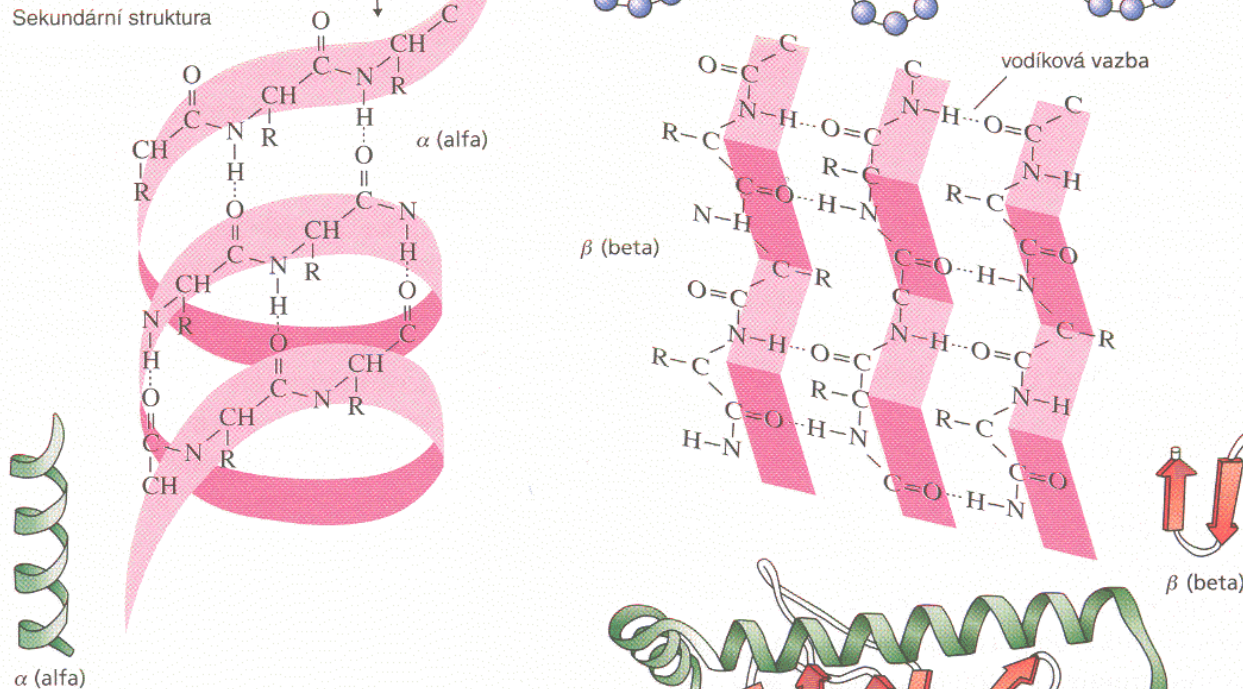
Globulární bílkoviny (sféropoteiny) – rozpustné koloidní látky s polárními skupinami. Protáhlé molekuly koloidu – značná viskozita“ stav **sol** – tekutý → stav **gel** polotuhý. Nerozpustné bílkoviny (skleropoteiny – fibrin, β -keratin, &-keratin, myosin, fibrinogen a kolageny).

Funkce bílkovin: **strukturální a stavební**, energetická, mechanicko-chemická, informační a regulační, obranná.

Primární struktura

Sekundární struktura

Terciární struktura

Obr. 2.6 Polypeptidový řetězec je u každého proteinu svinut charakteristickým způsobem. Základní jsou 2 typy sekundární struktury – α -helix a β -struktura (skládaný list); barevně je znázorněno prostorové uspořádání řetězce.

Obr. 2.7 Prostorové uspořádání, tzv. terciární struktura proteinů (červeně části s β -strukturou, zeleně části s α -strukturou).

Další dusíkaté látky

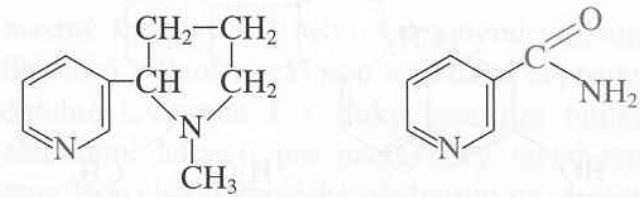
Alkaloidy – dusíkaté rostlinné sloučeniny většinou toxické pro živočichy.

Meziprodukt vzniku nikotinu tabáku amid kyseliny nikotinové (vitamin řady B) je složkou koenzymů NAD (nikotinamid-adenin-dinukleotid) a NADP (n...fosfát) pro přenos vodíku v buňce

Nukleotidy – trojsložková makroergní sloučenina (viz dál):

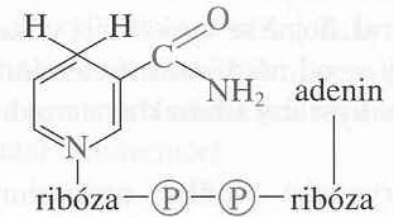
N-cyklická báze

- **pentóza** (ribóza nebo deoxyribóza)
- **kyselina hydrofosforečná** (mono až tri)

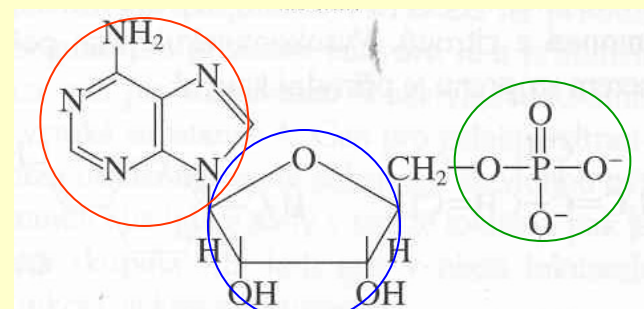

nikotin

nikotinamid

nikotinamid-adenin-dinukleotid (redukována forma)

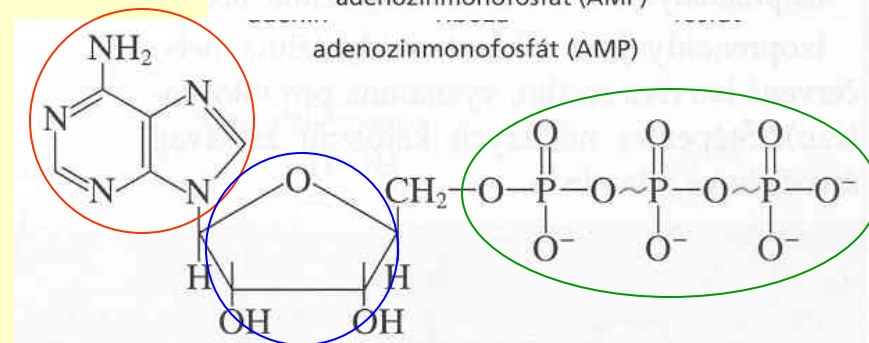
adenin

ribóza

fosfát

adenozinmonofosfát (AMP)

adenozinmonofosfát (AMP)

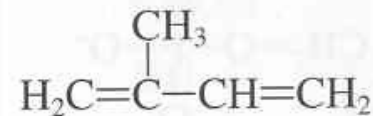
ná

adenozintrifosfát ATP

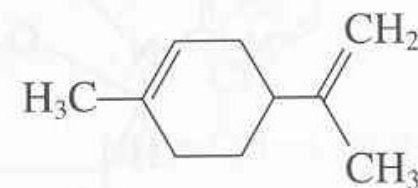
Další nepolární látky

Zmíněné **uhlovodíky** – hlavně rostlinného původu.
Odvozeny od **izoprenu** (2-metylbutadienu)

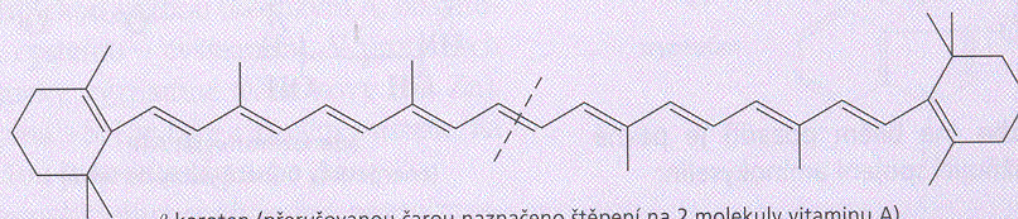
izopren

Izoprenoidy vznikají kondenzací nejméně dvou pětiuhlíkatých jednotek – viz limonen z citrusů.
Patří sem i karotenoidy (žlutá a červená barviva rostlin), významné i pro živočichy jako vitamin A.

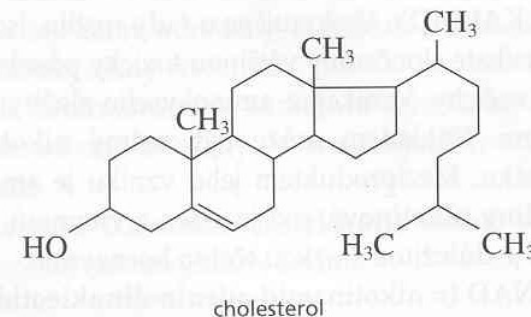

limonen

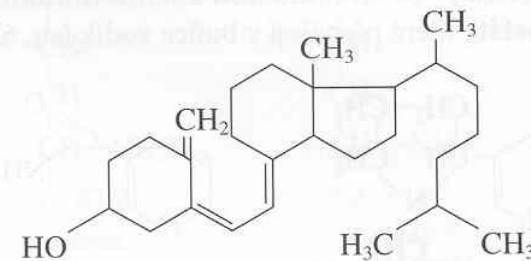
Od izoprenoidů odvozujeme i málo polární **steroly**.
Živočišný **cholesterol** se vyskytuje v membránách.
Odvozují se od něj živočišné steroidní hormony, žlučové kyseliny i vitamin D.

β -karoten (přerušovanou čarou naznačeno štěpení na 2 molekuly vitaminu A)

cholesterol

vitamin D₃

LIPIDY

obecně jsou estery vyšších karboxylových kyselin (tuky, vosky, a složené lipidy jako fosfolipidy, lecitiny, kefaliny, sulf(on)amidy, steroly, glykolipidy, lipoproteidy aj.

Tuky jsou estery vyšších mastných kyselin (MK) a glycerolu. Nerozpustné ve vodě, nezbytná součást výživy živočichů, dlouhodobý a zásobní zdroj energie. Nasycené a nenasycené MK (s dvojnými vazbami). Nízký obsah kyslíku v molekule tuku.

Vosky – estery jednosytných víceuhlíkatých alkoholů a MK. Stálejší než tuky. Rostlinné i živočišné vosky (včelí v. – myricin – ester k palmitové s myricialkoholem $C_{30}H_{61}OH$).

Mastné kyseliny MK:

Nasyčené:

Máselná	4C	máslo (3-4 %)
Kapronová	6C	máslo, kozí mléko, kokosový olej, palmový olej
Kaprylová	8C	dtto
Kaprynová	10C	dtto
Laurová	12C	tuk: vavřínový (35), kokosový (<50), palmový ořech
Myristová	14C	palmový olej (<47), kokos (<18), vorvaní tuk (16)
Palmitová	16C	palmový tuk (<47), bavlněný olej (<23), kostní tuk (20), máslo(<29), sádlo (vepř. <32, hovězí <33)
Stearová	18C	lůj (<29), kost.t. (20), sádlo(<16), máslo(<11), palmový o.(<8)
Arachová	20C	olej podzemnicový (<4), řepkový olej

behenová, lignocerová, feritová

Nenasycené:

Palmitoolejová	16C	II	rybí olej, máslo (4)
Olejová	18C	II	všechny oleje (80), tuky (30-50)
Eruková	22C	II	olej řepkový (45-55), hořčičný(>30)
Linolová	18C	II.II	oleje(±50): lněný, mákový, slunečnicový
Linolenová	18C	II.II.II	o. vysýchavé: (lněný, konopný)
Eleostearová	18C	II.II.II.II.	dtto (čínský dřevní)
Arachidonová	20C	II.II.II.II.	jaterní tuky, fosfolipidy
Klupanodonová	22C	II.II.II.II.II	rybí olej, fosfolipidy

K. linolová, linoleová a arachidonová nepostradatelné (esenciální) – vitamín „F“

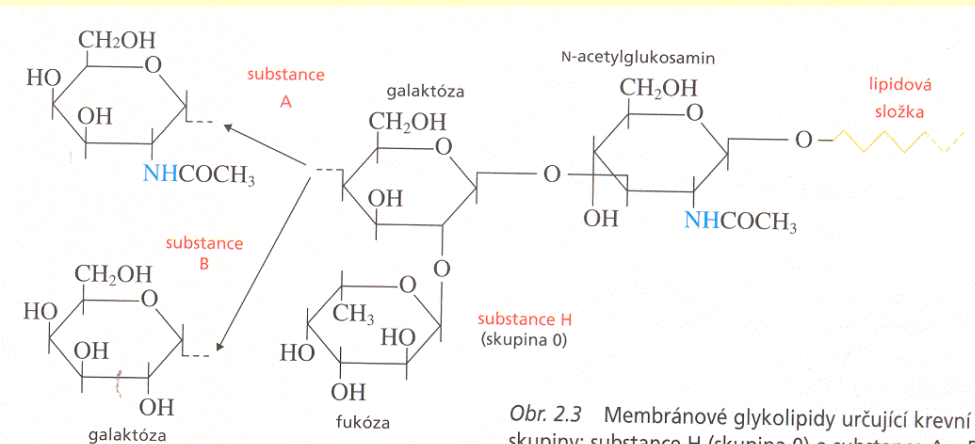
Membránové lipidy – stavbou podobné tukům: dva dlouhé nepolární řetězce a silně polární skupina.

Fosfolipidy

– zbytek kyseliny trihydrofosforečné s malou polární organickou molekulou (třeba cholin)

Lecithin působí na cholesterol jako smáčeadlo. Tím ho udržuje v rozpustném stavu a brání jeho usazování na stěnách cév.

$$\begin{array}{c}
 \text{H}_2\text{C}-\text{O}-\text{R}^1 \\
 | \\
 \text{R}^2-\text{O}-\text{CH} \\
 | \\
 \text{H}_2\text{C}-\text{O}-\text{P}-\text{CH}_2-\text{CH}_2-\text{N}^+\text{-(CH}_3)_3 \\
 \quad \quad \quad | \\
 \quad \quad \quad \text{CH}_3
 \end{array}$$

$$\begin{array}{l}
 \text{R}^1 = \text{---}\overset{\text{O}}{\parallel}\text{C}-(\text{CH}_2)_{16}-\text{CH}_3 \\
 \text{R}^2 = \text{H}_3\text{C}-(\text{CH}_2)_7-\text{HC}=\text{CH}-(\text{CH}_2)_7-\overset{\text{O}}{\parallel}\text{C}-
 \end{array}$$

Obr. 2.3 Membránové glykolipidy určující krevní skupiny: substance H (skupina 0) a substance A a B

Glykolipidy – hexóza nebo polysacharid, s trisacharidem N-acetylglukosamin-galaktoza-fukóza (0) jsou součástí krevních skupin

Nukleové kyseliny

mají také nerozvětvený řetězec z **nukleotidů**.

Základ nukleotidu tvoří cukr – **pentóza** (ribóza pro RNA nebo deoxyribóza pro DNA), **fosfát** (zbytek kyseliny fosforečné) a postranní (komplementární) **dusíkaté báze**

Purinové:	adenin A	guanin G
Pyrimidinové:	tymin T (uracyl U)	cytozin C

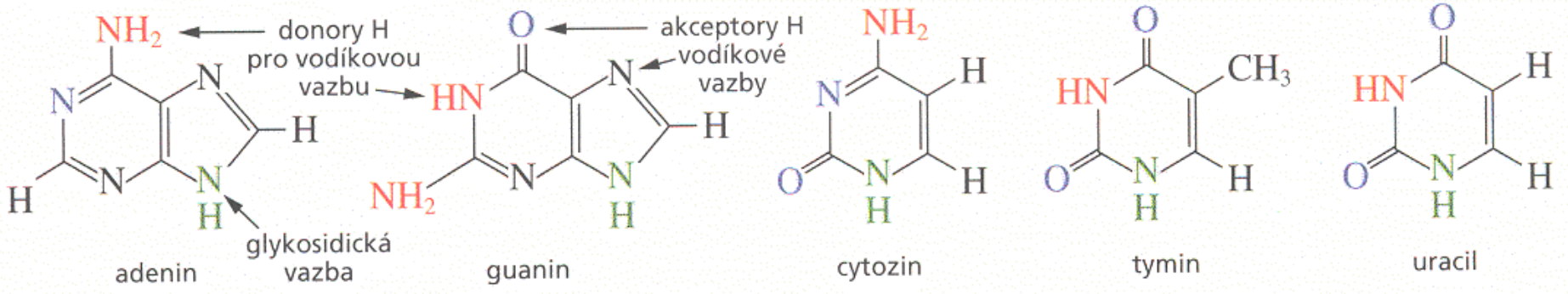
Dvouřetězcový útvar mezi komplementárními řetězci s vazbami komplementárních bází je stočený do **dvoušroubovice**.

Řetězce jsou **antiparalelní**. Stabilní. Denaturací se oba řetězce oddělí (tají).

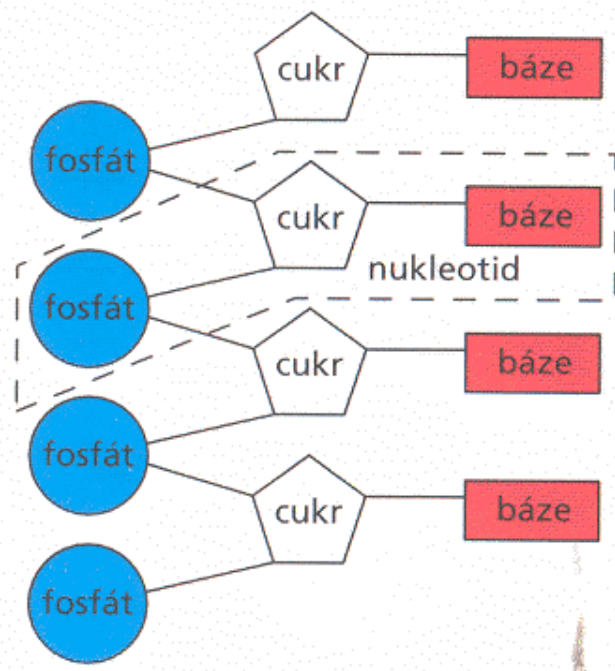
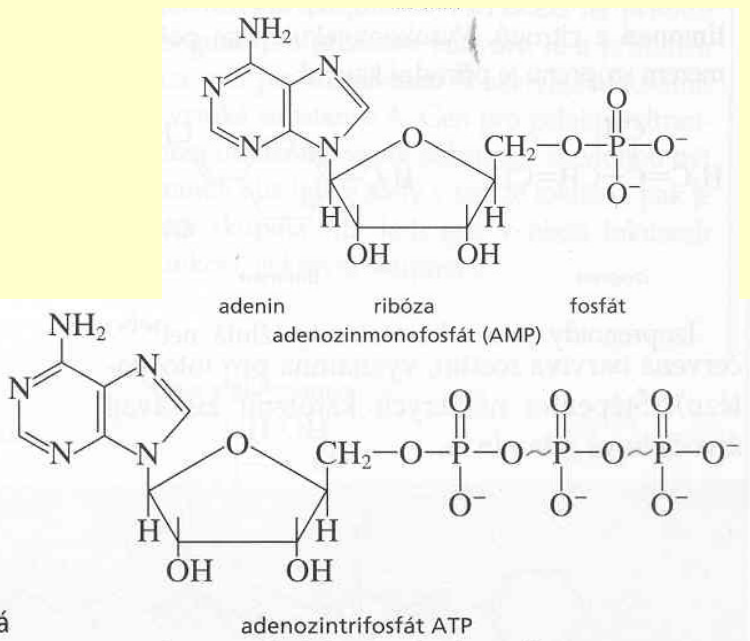
RNA: většinou jednořetězcová (někdy intramolekulární komplementární sekvence), méně dvouřetězcová

DNA: jedno – čtyřřetězcová.

Viry: jedno- a dvouřetězcová, buňky dvouřetězcová v podobě **dvoušroubovice**

Makroergní nukleotidy (pro srovnání)

Obr. 2.8 Polynukleotidový řetězec (část molekuly) – obecné složení.

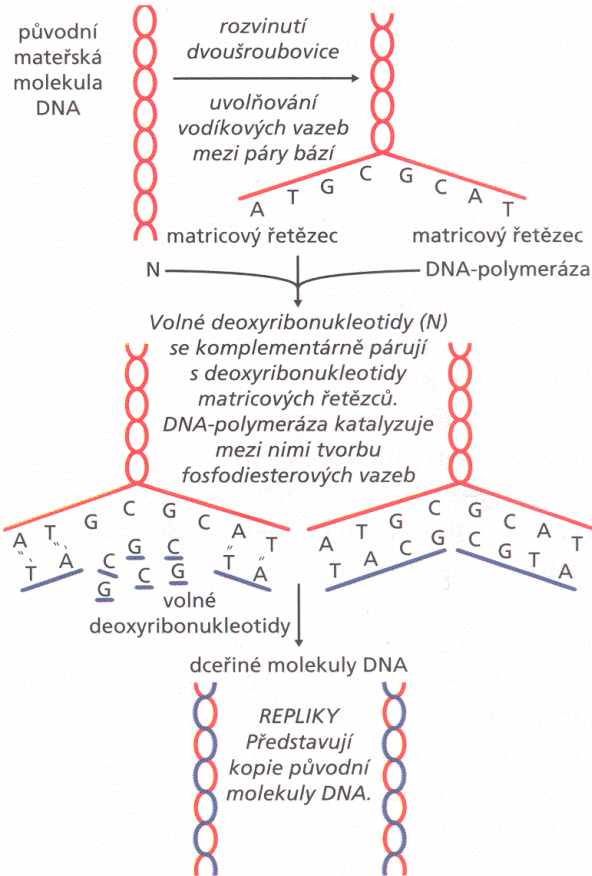

K čemu?

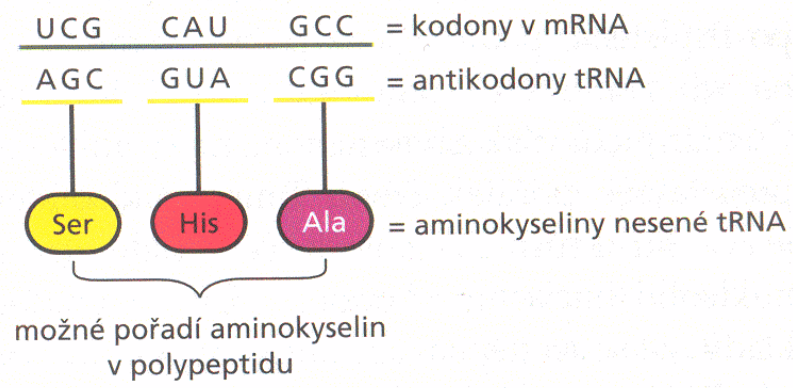
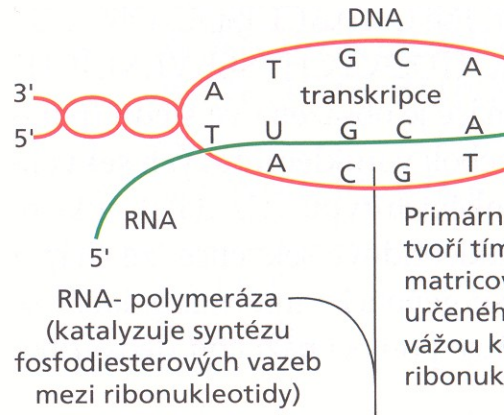
Replikace

transkripce →

Obr. 2.72 Schéma semikonzervativní replikace DNA.

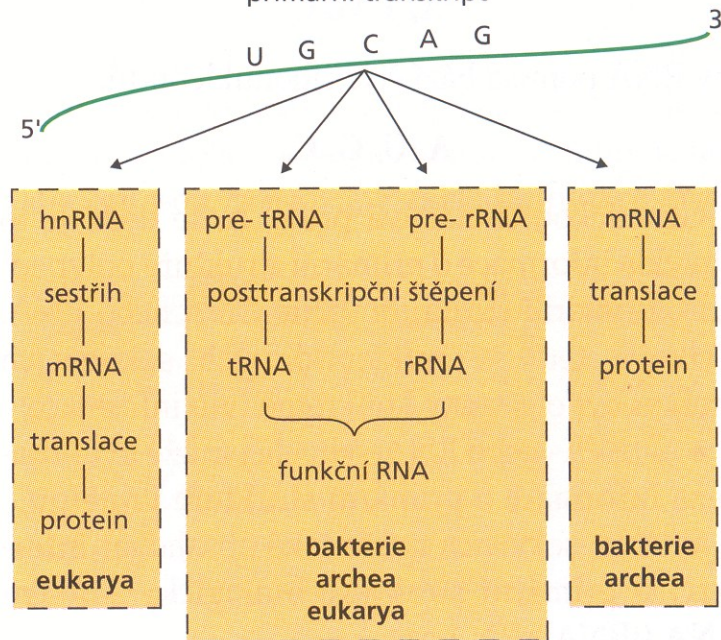

Obr. 2.73 Primární transkripty.

Transferová RNA rozeznává svým antikodonem v mRNA kodon pro aminokyselinu, kterou nese. Jinými slovy čte genetickou informaci v mRNA a překládá ji do pořadí aminokyselin v polypeptidovém řetězci.

výsledná translace

Primární transkript působí jako mRNA jen u bakterií a archeí. U eukaryot se mRNA většinou vytvoří sestřihem primárního transkriptu.

Všechny funkční RNA, které nepodléhají translaci, vznikají štěpením primárního transkriptu na segmenty.